

ngôn ngữ trẻ thơ

Trẻ em luôn lắng nghe.

Ngôn ngữ và việc học chữ
chương trình huấn luyện

Cẩm Nang Hướng Dẫn

Người Tham Gia

Khám Phá Ngôn Từ

ngôn ngữ trẻ thơ

Trẻ em luôn lắng nghe.

Chương Trình Huấn Luyện

Khám Phá Ngôn Từ

Những Người Tham Gia Biên Soạn Chương Trình

Tác giả:

Jennifer Larsen, Ph.D., CCC-SLP

Chuyên Gia Nghiên Cứu Bệnh về Phát Ngôn (Clinical Speech Pathologist)

Viện Nghiên Cứu Thính Giác và Phát Ngôn (Hearing & Speech Institute)

Portland, Oregon 97225

Chương trình Huấn Luyện về Ngôn Ngữ và Việc Học Chữ ở Trẻ Thơ này được biên soạn nhờ sự trợ giúp hào tâm của 2003 Gale/Thomson Group và School Library Journal Giant Step Award.

Mục Tiêu của Khóa Huấn Luyện này:

Quý vị sẽ:

- Tìm hiểu một số dấu hiệu cảnh báo của các chứng bệnh về ngôn ngữ để giúp quý vị quyết định có đề cập các vấn đề lo ngại của mình với phụ huynh hay không.
- Tìm hiểu một số đặc điểm thường gặp ở những trẻ em chậm phát triển về ngôn ngữ (giao tiếp, hành vi).
- Cảm thấy tự tin hơn khi nói chuyện với phụ huynh về khả năng con của họ mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ, và gợi ý những nơi mà phụ huynh có thể có được sự giúp đỡ chuyên nghiệp thích hợp.
- Học cách điều chỉnh môi trường vật chất tại trung tâm của quý vị để trợ giúp những trẻ em chậm phát triển về ngôn ngữ.
- Học cách điều chỉnh các hoạt động để trợ giúp những trẻ em chậm phát triển về ngôn ngữ.
- Học cách trợ giúp các trẻ em phát triển bình thường trong giao tiếp với các trẻ em chậm phát triển về ngôn ngữ.
- Học cách đối phó hiệu quả mà vẫn tình cảm với các hành vi hư mà các trẻ em chậm phát triển về ngôn ngữ thường biểu hiện.

Hoạt Động Ôn Tập

Quý vị có chăm sóc một đứa trẻ chậm phát triển về ngôn ngữ hoặc biết một đứa trẻ như thế hay không?

Việc có trẻ em chậm phát triển về ngôn ngữ trong trung tâm của quý vị gây ra những khó khăn gì? Các hành vi hư? Các khó khăn liên quan tới việc lập kế hoạch hoạt động? Các khó khăn liên quan tới việc sắp xếp không gian của quý vị?

Quý vị nghĩ rằng một đứa trẻ chậm phát triển về ngôn ngữ cảm thấy như thế nào khi muốn giao tiếp?

Quý vị có thể rút ra kinh nghiệm gì từ một đứa trẻ chậm phát triển về ngôn ngữ?

Lưu ý:

Các Điểm Mốc về Ngôn Ngữ Nghe và Nói: Từ Sơ Sinh tới 5 Tuổi

Đây là mục ôn tập cho các buổi hội thảo trước đó, và được đưa vào để quý vị tham chiếu trong toàn bộ buổi hội thảo này. Tài liệu này cũng sẽ rất hữu ích khi quý vị có thắc mắc về một đứa trẻ cụ thể.

2-4 Tháng Tuổi	Bình tĩnh hoặc mỉm cười khi có người nói chuyện với em Ợ ẹ, cười, tạo ra các âm thanh giống như nguyên âm
4-6 Tháng Tuổi	Đổi mắt theo âm thanh, chú ý tới âm nhạc Sử dụng âm thanh: các âm thanh lớn và nhẹ, các âm thanh cao và thấp, chơi búng lưỡi (raspberries) Bắt đầu bập bẹ
6-10 Tháng Tuổi	Chơi các trò chơi trẻ em (ú òa, đập tay) Nhận biết các từ chỉ các đồ vật thông dụng Bắt đầu phản ứng với các yêu cầu/hướng dẫn Bập bẹ giống như đang nói với các âm tiết lặp lại (ví dụ như “ba ba ba ba”) Bắt chước các âm thanh khác nhau
10-14 Tháng Tuổi	Có thể chỉ vào các bức tranh trong một cuốn sách khi gọi tên tranh Có thể làm theo các yêu cầu đơn giản (ví dụ “Vẫy tay chào tạm biệt”) Dùng biệt ngữ/nói bập bẹ: em bé nói bập bẹ trong những “câu” dài, nghe có thể giống như câu hỏi Sử dụng một hoặc hai từ có thể khó hiểu
14-18 Tháng Tuổi	Chỉ vào các bộ phận cơ thể khi được hỏi Làm theo các hướng dẫn phức tạp hơn (“đi lấy áo khoác và giày của con”) Sử dụng một số cụm từ đơn giản gồm có hai từ (“muốn uống sữa”) hoặc câu hỏi (“cún con ở đâu?”) Vốn từ vựng tăng lên đến khoảng 50 từ
18-36 Tháng Tuổi	Tuân theo các hướng dẫn có hai phần (“nhặt đồ chơi lên và bỏ vào trong hộp”) Vốn từ vựng tăng nhanh - khoảng 9 từ một ngày Có một từ cho các đồ vật thông dụng nhất Sử dụng các cụm từ có 3 từ Những người quen có thể hiểu rõ những gì mà em nói trong hơn 50% thời gian

3-4 Tuổi	Trả lời các câu hỏi đơn giản (ai, cái gì, ở đâu, tại sao) Nói về những sự việc đã xảy ra trong quá khứ gần Nhiều câu có 4 từ trở lên Những người không quen hiểu rõ những gì các em muốn nói trong hơn 50% thời gian
4-5 Tuổi	Có thể lắng nghe một câu chuyện ngắn và trả lời các câu hỏi đơn giản về câu chuyện đó Hiểu phần lớn thông tin hướng tới đứa trẻ Có thể kể một câu chuyện hoặc nói về một đề tài đơn giản Sử dụng ngữ pháp giống như người lớn trong đa số thời gian Nói đúng đa số các âm thanh nói (trừ các trường hợp ngoại lệ có thể là chữ r, l, th)

Các Dấu Hiệu Cảnh Báo của Bệnh Chậm Phát Triển về Ngôn Ngữ

Vì mỗi trẻ em phát triển khác nhau nên khó có thể biết được một đứa trẻ chỉ yên lặng hay là “bùng nổ chậm”, hoặc đứa trẻ có thể mắc bệnh về ngôn ngữ. Vì chỉ có chuyên gia nghiên cứu bệnh về phát ngôn-ngôn ngữ mới có thể chẩn đoán được căn bệnh này, xin nhớ rằng quý vị không bắt buộc phải đưa ra kết luận chính xác! Trách nhiệm duy nhất của quý vị có thể là nói chuyện với phụ huynh và đưa ra một số gợi ý về những nơi cần tới để nhờ giúp đỡ. Sau đây là một số dấu hiệu cảnh báo-nếu nhận thấy một hoặc hai dấu hiệu này, có lẽ quý vị nên nói chuyện với phụ huynh.

- Tới khi được 9 tháng tuổi mà bé vẫn chưa nói bập bẹ với nhiều âm thanh khác nhau.
Khi sẵn sàng sử dụng từ ngữ, trẻ em thường tạo ra âm thanh bập bẹ giống như các từ thực tế (ba-ba-bi, ma-mo). Các em sẽ có khả năng này khi được 9 tháng tuổi. Những trẻ em bị chậm phát triển ngôn ngữ có thể ít nói hơn nhiều so với các bé cùng tuổi khác.
- Không hiểu 5-10 từ thông thường (bộ phận cơ thể, các bức hình thông dụng) khi được 12 tháng tuổi.
Mặc dù khó quan sát khả năng hiểu ngôn ngữ của một đứa trẻ nhưng quý vị có thể nhận thấy một đứa trẻ có thể chỉ vào các bức tranh mà quý vị gọi tên trong khi đọc sách hoặc chơi các trò chơi như chỉ vào bộ phận cơ thể hay không.
- Không nói được từ nào khi được 18 tháng tuổi.
Không có trẻ nào là giống với trẻ nào nhưng 18 tháng chắc chắn là ngưỡng giới hạn về tuổi đối với yêu cầu này.
- Có vẻ như không hiểu được các hướng dẫn đơn giản, chỉ gồm một yêu cầu khi được 18 tháng tuổi.
Một đứa trẻ 18 tháng tuổi sẽ có thể hiểu được và tuân theo các hướng dẫn như “tìm búp bê của con” hoặc “đi lấy giày của con”.
- Sự phát triển từ vựng chững lại.
Khi được khoảng 18 tới 24 tháng tuổi, trẻ em thường bắt đầu thêm từ rất nhanh vào vốn từ biểu đạt của mình, tới một từ mỗi ngày. Mặc dù sự gia tăng này khác nhau đáng kể giữa các trẻ em, quý vị sẽ nhận thấy sự tích lũy vốn từ vựng đều bắt đầu từ khi đứa trẻ được 12 tháng tuổi, và thậm chí còn tăng nhanh hơn trong khoảng thời gian từ 18 tới 24 tháng tuổi.

- Biết chưa tới 50 từ khi được 24 tháng tuổi.
Các em bé thường nói được từ đầu tiên khi được khoảng 9 tới 12 tháng tuổi, và sau đó vốn từ vựng sẽ tăng đều. Mặc dù mỗi trẻ em có vốn từ vựng khác nhau, nhưng một em bé hai tuổi sẽ biết ít nhất 50 từ.
- Không nói được các cụm từ khi được 30 tháng tuổi.
Khi được khoảng hai tuổi, các trẻ em phát triển bình thường sẽ có thể nói được các cụm từ đơn giản gồm có hai từ đơn. Ví dụ như những từ “Want more” (“Muốn nữa”) và “See doggie” (“Thấy cún không”). “Thank you” (“Cám ơn”) không phải là ví dụ vì cụm từ này chỉ được coi là một từ.
- Tâm trạng thường xuyên thất vọng khi cố gắng giao tiếp.
Nhiều trẻ em bị chậm phát triển về ngôn ngữ rất muốn giao tiếp giống như bất kỳ người nào khác. Khi không thể nói rõ các nhu cầu và suy nghĩ của mình, các em có thể biểu hiện các hành vi đặc trưng như cáu gắt, đấm đá, hoặc thu mình lại. Các em có thể từ bỏ nỗ lực giao tiếp. Nếu quan sát kỹ lưỡng, có thể thấy rằng các hành vi này thường có liên quan tới các tình huống giao tiếp.
- Thiếu sự giao tiếp tích cực.
Một số trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ dường như không quan tâm tới việc giao tiếp, và không cố gắng sử dụng cử chỉ hoặc các phương tiện khác để thể hiện suy nghĩ của mình. Các em trông có vẻ rất rụt rè, thụ động, hoặc chỉ cố gắng giao tiếp với một số ít người.
- Khó giao tiếp với bạn bè đồng trang lứa.
Mặc dù trẻ em mới chập chững biết đi và trẻ em ở lứa tuổi trước khi đi học có thể không hòa hợp hoàn toàn khi vui chơi với nhau, các em cần nhường nhịn nhau về đồ chơi hoặc các đồ vật khác. Đây có thể là việc rất khó làm đối với những trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ, và các em có thể viện đến các hành động như đấm đá hoặc có thể hoàn toàn tránh giao tiếp với các bạn cùng lứa.
- Rất khó có thể hiểu được đứa trẻ so với những trẻ em khác cùng tuổi.

Nói Chuyện với Phụ huynh

Chỉ cần nhận thấy một vài trong số các dấu hiệu cảnh báo nói trên, quý vị có thể đã cảm thấy có trách nhiệm đề cập vấn đề lo ngại của mình cho phụ huynh hoặc người chăm sóc chính của đứa trẻ. Đây có thể là cuộc nói chuyện không dễ dàng chút nào.

- Đôi khi khó có thể quyết định được các vấn đề lo ngại của quý vị có căn cứ vững chắc hay không, nhưng cũng có nhiều trường hợp biểu hiện khá rõ ràng. Nếu quý vị không biết chắc, hãy xem kỹ bảng các điểm mốc về tình trạng phát triển bình thường và danh sách các dấu hiệu cảnh báo để quyết định. Quy trình này cũng giúp quý vị sắp xếp các suy nghĩ của mình để truyền đạt rõ ràng hơn cho phụ huynh.
- Không trì hoãn việc đề cập tới các vấn đề mà quý vị quan sát được cho phụ huynh. Quý vị có kinh nghiệm với trẻ em, và biết được điều gì sẽ xảy ra. Có khả năng các quan sát của quý vị là chính xác. Hãy ghi nhớ- quý vị không nói với phụ huynh rằng “con quý vị mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ”. Quý vị chỉ mô tả một số điều khác biệt hoặc đáng lo ngại mà mình nhận thấy.
- Đừng lo ngại là đứa trẻ quá nhỏ. Những trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về giao tiếp có thể được chữa trị ngay ở lứa tuổi sơ sinh. Can thiệp sớm sẽ giúp trẻ có nhiều cơ hội lành bệnh nhất.
- Thể hiện sự yêu thương và quan tâm của quý vị đối với đứa trẻ và gia đình của em. Phụ huynh luôn đánh giá cao sự quan tâm thật lòng.
- Dành ra một khoảng thời gian khi quý vị không bị bận trẻ hoặc các cuộc gọi điện thoại làm gián đoạn.
- Mô tả khách quan và rõ ràng về những gì mà quý vị nhận thấy. Bắt đầu từ một điều gì đó tích cực, nhưng không chần chừ đề cập thẳng tới vấn đề đó. Ví dụ: “Tôi đã có dịp tìm hiểu kỹ về bé Mai trong vài tháng qua. Tôi thấy rằng cháu ngày càng cảm thấy thoải mái hơn ở đây. Tuy nhiên tôi thấy hơi lo ngại về việc nói năng của cháu. Đây là những gì mà tôi đã nhận thấy”. Sau đó, giải thích về các mối lo ngại của quý vị, và luôn so sánh mối lo ngại đó với các yêu cầu thông thường (ví dụ như “Một em bé ba tuổi thường có thể sử dụng một số cụm từ kết hợp. Tôi chỉ mới nghe thấy bé Mai sử dụng một số từ đơn” và đưa ra một số ví dụ). Hãy hỏi xem họ có nhận thấy các dấu hiệu tương tự ở nhà hay không.

- Đưa ra một số lựa chọn cụ thể cho phụ huynh trong việc tìm nơi giúp đỡ. Mặc dù điểm dừng đầu tiên thường là phòng mạch bác sĩ nhi khoa, các bậc phụ huynh cũng có thể tiếp cận Chương Trình Can Thiệp Sớm (Early Intervention Program) miễn phí tại quận của họ. Xin để địa chỉ liên lạc này ở nơi dễ lấy. Hãy nhấn mạnh tới tầm quan trọng của việc nói chuyện với một chuyên gia nghiên cứu bệnh về ngôn ngữ-phát ngôn đã được cấp giấy phép hành nghề, là người có thể khám dò tìm, chẩn đoán và điều trị các bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ.
- Nếu phụ huynh dường như chưa sẵn sàng lắng nghe các vấn đề lo ngại của quý vị, hãy hiểu rằng tới lúc này quý vị đã cố gắng hết sức. Nên đề cập lại các vấn đề lo ngại của quý vị sau một hoặc hai tháng, có lẽ nên hỏi “Quý vị có suy nghĩ thêm về những gì mà chúng ta đã bàn không?”
- Đôi khi phụ huynh nghe thấy nhiều thông tin lẫn lộn từ nhiều nguồn khác nhau - họ có thể thấy lo ngại nhưng lại được khuyên là nên “chờ đợi xem thế nào”. Đây có thể là một phương pháp nguy hiểm và các bậc phụ huynh luôn cần biết rằng họ có thể tự tìm nơi giúp đỡ bằng cách liên lạc với Chương Trình Can Thiệp Sớm. Xin nhớ rằng việc đi khám kiểm tra không có hại, và phụ huynh không cần phải xin phép ai để nhờ chuyên gia nghiên cứu bệnh về ngôn ngữ-phát ngôn giúp đỡ.
- Khuyến khích các bậc phụ huynh kiên nhẫn nếu cần thiết. Họ là người bên vực quyền lợi tốt nhất của con mình.
- Các bậc phụ huynh có thể lo ngại về việc con mình bị “gán cho là người có bệnh”. Đây là mối lo ngại hợp lý, nhưng quý vị cũng nên giúp các phụ huynh hiểu rằng nếu con của họ thật sự cần được giúp đỡ, thì em phải được chẩn đoán. Hãy giúp phụ huynh yên tâm rằng kết quả chẩn đoán đó sẽ không dẫn tới việc hạ thấp mức độ kỳ vọng hoặc đối xử không tốt với con cái họ. Ngược lại, việc đó sẽ giúp tất cả những người ở gần đưa trẻ biết cách giúp đỡ thích hợp.

Các Đặc Điểm của Bệnh Chậm Phát Triển về Ngôn Ngữ:

Bây giờ khi đứa trẻ được chẩn đoán là mắc bệnh-quý vị có thể kỳ vọng những gì?

Có thể trung tâm giữ trẻ của quý vị có một em vừa mới được chẩn đoán là mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ, hoặc trung tâm sắp tiếp nhận một đứa trẻ như vậy. Bao giờ cũng nên tìm hiểu đôi chút về những gì sẽ xảy ra. Đồng thời cần nhớ rằng không phải trẻ em nào cũng giống nhau!

Các Đặc Điểm về Giao Tiếp

Rõ ràng là một đứa trẻ mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ sẽ rất khó giao tiếp với người lớn và bạn bè đồng trang lứa. Cụ thể là, em có thể không truyền đạt được các nhu cầu hoặc mong muốn cơ bản, có thể rất khó hiểu hoặc có thể không hiểu được những gì người khác nói.

Điều quan trọng là cần phải nhận biết chính xác các khía cạnh giao tiếp bị ảnh hưởng để quý vị có thể áp dụng các biện pháp điều chỉnh trợ giúp hữu hiệu nhất. Sau đây là một số dấu hiệu thường gặp:

- Đứa trẻ có thể rất ít nói, và thường không muốn giao tiếp với bất kỳ ai. Mặt khác, đứa trẻ có thể chỉ giao tiếp với người lớn.
- Đứa trẻ có thể nói khá thường xuyên, nhưng có thể rất khó hiểu.
- Đứa trẻ có thể chỉ sử dụng các từ đơn để giao tiếp, và có thể bổ sung cho các từ đơn này bằng các điệu bộ hoặc sự chỉ trỏ có thể không rõ ràng hoặc khó hiểu.
- Đứa trẻ có thể không hiểu được những gì quý vị hoặc những người khác đang nói, và do đó có thể khó thực hiện nhiệm vụ, hoặc theo kịp các hoạt động.

Việc Học Chữ và Những Trẻ Em Chậm Phát Triển về Ngôn Ngữ

Những trẻ em gặp vấn đề về giao tiếp dễ có nguy cơ gặp khó khăn trong việc tập đọc. Trên thực tế, nghiên cứu cho thấy 60 tới 80% số trẻ em này sẽ gặp vấn đề về đọc sách nếu không có sự can thiệp và trợ giúp thích hợp ngay từ đầu.

Trong công việc chăm sóc trẻ em của quý vị, có hai điều quan trọng cần nhớ về việc học chữ và các trẻ em chậm phát triển về ngôn ngữ. Trước hết, phụ huynh cần biết đến nguy cơ này để họ có thể cho con mình tích cực tham gia hoạt động học chữ ngay từ nhỏ. Thứ nhì, sự phát triển khả năng học chữ từ nhỏ của những trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ cần được giám sát kỹ để trợ giúp thêm khi cần.

Thông thường, các dạng hoạt động học chữ tương tự mà quý vị sẽ áp dụng cho một đứa trẻ phát triển bình thường cũng phù hợp với những em chậm phát triển về ngôn ngữ. Quý vị đã học được các phương pháp này trong các cuộc hội thảo khác. Các ý tưởng sau đây có thể hữu ích khi quý vị áp dụng các hoạt động học chữ với trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ:

- Phù hợp về mức độ phát triển chứ không phải là phù hợp về độ tuổi. Ví dụ, một đứa trẻ năm tuổi chậm phát triển về ngôn ngữ có thể có các kỹ năng ngôn ngữ thường gặp ở một đứa trẻ bốn tuổi. Trong trường hợp đó, quý vị nên chọn các loại sách và hoạt động dành cho trẻ ở trình độ bốn tuổi.
- Vui chơi phù hợp với các điểm mạnh và mối quan tâm của đứa trẻ. Ví dụ, có thể đứa trẻ quan tâm hơn tới việc người khác gọi tên các đồ vật cho em trong thời gian đọc sách, và ít quan tâm tới các cuốn sách có vần điệu hoặc các cuốn sách về chữ cái. Quý vị có thể tận dụng cơ hội này để dạy đứa trẻ kiến thức tổng quát về sách và giúp em hiểu rằng các chữ in trong trang sách nói về bức tranh. Đây vẫn là kinh nghiệm dạy học chữ quý giá.
- Nhìn chung, sự lưu ý riêng và rõ ràng hơn thường có lợi cho trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ. Ví dụ, khi chơi một trò chơi vần điệu, có lẽ những trẻ em phát triển bình thường trong nhóm có thể tự giải trò chơi đó mà không cần nhiều hướng dẫn. Nhưng một đứa trẻ mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ có thể cần quý vị làm mẫu hoạt động đó một vài lần, và có thể cần quý vị giải thích rằng “các từ có vần điệu có âm giống nhau ở phần cuối. Hãy lắng nghe: hoa...toa. Các từ này có âm giống nhau ở phần cuối”.

- Phụ huynh cũng nên bàn thảo về các vấn đề lo ngại liên quan tới việc học chữ với nhân viên giữ trẻ để bảo đảm rằng các nhân viên này biết được nguy cơ gặp các vấn đề về học chữ.
- Phụ huynh cũng nên hỏi chuyên gia nghiên cứu bệnh về ngôn ngữ-phát ngôn về vấn đề học chữ để được gợi ý cụ thể những phương pháp phù hợp với con cái mình. Sau đó, những gợi ý này có thể được chia sẻ với những nhân viên giữ trẻ khác.
- Khi trẻ vào chương trình mẫu giáo, phụ huynh cần giữ liên lạc thường xuyên với giáo viên mẫu giáo và cần bảo đảm rằng giáo viên đó biết được tình trạng chậm phát triển về ngôn ngữ của em cũng như biết được mối liên quan giữa các bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ và sự phát triển khả năng học chữ. Khi duy trì liên lạc thường xuyên, phụ huynh sẽ biết được đứa trẻ có đạt các mốc chuẩn về học chữ hay không. Giáo viên cũng có thể áp dụng bất kỳ gợi ý nào của chuyên gia nghiên cứu bệnh về ngôn ngữ-phát ngôn liên quan tới việc học chữ.

Các Đặc Điểm Hành Vi

Hãy thử tưởng tượng quý vị sống trong một thế giới nơi quý vị không hiểu mọi người nói gì, và nơi quý vị không thể giao tiếp vì không ai có thể hiểu được quý vị. Hãy nghĩ xem quý vị sẽ thất vọng và sợ hãi như thế nào. Chào mừng quý vị đến với thế giới của một đứa trẻ mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ! Khi trẻ em gặp tình trạng thất vọng và sợ hãi ở mức độ này mỗi ngày, quý vị có thể đoán được các em sẽ có một số hành vi không thích hợp. Các hành vi này có thể bao gồm:

- Đứa trẻ có thể viện đến các phương pháp giao tiếp bằng cơ thể (đấm đá, đẩy, kéo).
- Đứa trẻ có thể sợ hãi và phải mất nhiều thời gian hơn những em khác mới có thể thích nghi được với hoàn cảnh, con người hoặc các hoạt động mới.
- Có thể thường xuyên cáu giận và khóc lóc do thất vọng. Tuy nhiên, đứa trẻ cũng có thể thu mình và từ chối tham gia vào các hoạt động giao tiếp, tùy thuộc vào tính cách của em.
- Vì thường xuyên không thể giao tiếp được với bạn bè đồng trang lứa, đứa trẻ có thể hoàn toàn tránh giao tiếp với các trẻ em đồng trang lứa.
- Đứa trẻ có thể khó ngồi lắng nghe trong thời gian kể chuyện hoặc các hoạt động sinh hoạt khác vì em có thể không hiểu được tới mức thích hợp để quan tâm.

Giúp Đỡ Những Trẻ Em Chậm Phát Triển về Ngôn Ngữ tại Trung Tâm của Quý Vị

Rất may là có những việc cụ thể mà quý vị có thể làm để giúp đỡ những trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ. Tin vui là quý vị không cần phải thay đổi tất cả mọi thứ trong trung tâm giữ trẻ của mình-trên thực tế quý vị cũng không nên làm như vậy! Mục tiêu của quý vị là giúp đứa trẻ thực hiện thành công các sinh hoạt hàng ngày và quý vị có thể làm việc này bằng cách áp dụng những điều chỉnh chứ không phải là thay đổi. Hãy nghĩ về những cuộc hội thảo khác mà quý vị đã tham gia, và những kinh nghiệm đã học được về cách khuyến khích các kỹ năng giao tiếp cho mọi trẻ em. Các ý tưởng này cũng có thể áp dụng được với các trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ. Hãy lưu ý tới các nguyên tắc tổng quát sau đây:

- Tôn trọng và phản ứng với mỗi cố gắng giao tiếp của các em, ngay cả khi quý vị không biết chắc là đứa trẻ có thực sự muốn giao tiếp hay không.
- Kết hợp các hoạt động giới thiệu những bài thơ có vần điệu, các giai điệu với việc hát và chơi bằng ngón tay.
- Nói về các hoạt động và đồ vật quen thuộc.
- Nói về những gì quý vị đang làm bằng các từ và câu đơn giản.
- Nói về những gì đứa trẻ đang làm bằng các từ và câu đơn giản.
- Gọi tên các đồ vật và bức tranh cho đứa trẻ.
- Đưa sách và các hoạt động học chữ vào trung tâm của quý vị càng nhiều càng tốt.

Bây giờ chúng ta sẽ dành chút thời gian để bàn về các ý tưởng cụ thể mà quý vị có thể mang về áp dụng trong công việc. Trong mỗi mục, sẽ có một số nguyên tắc tổng quát có thể được áp dụng trong nhiều môi trường và/hoặc tình huống khác nhau. Trong thời gian còn lại của cuộc hội thảo, quý vị sẽ có cơ hội học hỏi kinh nghiệm từ các đồng nghiệp. Sau mỗi đề tài, sẽ có phần để quý vị ghi lại các ý tưởng của mình.

Hỗ Trợ về Mặt Môi Trường

Mục này liên quan tới cách thức thu xếp không gian giữ trẻ của quý vị và cách thức hoạt động hàng ngày của trung tâm.

Môi Trường Vật Chất

- Tạo một góc yên tĩnh nơi đứa trẻ có thể bình tĩnh lại sau khi gặp một sự kiện gây cáu giận hoặc nơi để em ngủ (một ngày giao tiếp dài có thể khiến đứa trẻ mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ cảm thấy rất mệt mỏi). Đây phải là một nơi hấp dẫn với sách và đồ chơi yên tĩnh và không được coi là nơi phạt hoặc cách ly.
- Chỉ thay đổi cách bài trí khung cảnh ở mức tối thiểu.
- Bằng cách sử dụng nhiều bộ đồ chơi được ưa thích như nhau, quý vị có thể giảm bớt khả năng xảy ra mâu thuẫn.
- Tạo ra các phương tiện trợ giúp bằng hình ảnh ở bất kỳ nơi nào có thể. Ví dụ, ngoài biển báo “rửa tay”, hãy treo thêm một bức hình thể hiện việc rửa tay.
- Một số trẻ em chậm phát triển về ngôn ngữ có thể mắc các bệnh chậm phát triển toàn diện hơn. Hãy chuẩn bị sẵn các loại đồ chơi phù hợp về mặt phát triển và không kỳ vọng đứa trẻ nhất thiết phải chơi với các đồ chơi “phù hợp với lứa tuổi”.

Lưu ý:

Lịch Trình Sinh Hoạt và Sự Chuyển Tiếp

Các thay đổi có thể đặc biệt gây khó khăn đối với các trẻ em mắc bệnh chậm phát triển ngôn ngữ. Các ý tưởng sau đây có thể giúp các em có ý thức kiểm soát ngày sinh hoạt của mình bằng cách biết trước những gì sẽ xảy ra.

- Thời gian biểu và khả năng lường trước là rất quan trọng. Hãy cố gắng hết sức để giữ lịch trình hoạt động hàng ngày nhất quán với nhau.
- Nếu sẽ có sự thay đổi so với lịch trình thường lệ, hãy bảo đảm là quý vị đã bàn trước về việc này. Các ví dụ bao gồm các chuyến đi dã ngoại hoặc các chuyến viếng thăm của những người thường không hiện diện. Sử dụng các bức hình liên quan tới sự kiện này bất kỳ khi nào có thể được.
- Thời khóa biểu bằng hình ảnh có thể rất hữu ích. Ví dụ, quý vị có thể sử dụng các hình ảnh Polaroid về các hoạt động sinh hoạt thường ngày đính kèm với thời gian biểu bằng Velcro. Khi mỗi hoạt động được hoàn thành, quý vị hoặc đứa trẻ có thể tháo bức hình đó ra (việc yêu cầu đứa trẻ lấy bức hình ra có thể khuyến khích em tham gia vào các hoạt động và hiểu lời hướng dẫn).
- Bảo đảm dành đủ thời gian để chuyển tiếp-không để đứa trẻ mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ bị tụt hậu.

Lưu ý:

Các Hoạt Động và Các Giao Tiếp Hàng Ngày

Đối với những trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ, điều còn quan trọng hơn là cần phải tạo các cơ hội giao tiếp trong suốt cả ngày, trong tất cả các hoạt động nếu có thể được. Một số gợi ý tổng quát là:

- Tôn trọng mọi nỗ lực giao tiếp, cho dù nhỏ tới mức nào hoặc khó hiểu tới mức mức nào. Trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ chịu rủi ro lớn mỗi khi các em cố gắng giao tiếp. Việc thường xuyên không giao tiếp thành công sẽ khiến các em rất bực mình-việc khuyến khích trẻ em giao tiếp đều đặn và thực sự lắng nghe các em có thể giảm bớt những cơn cáu giận và các dấu hiệu bực mình khác.
- Sử dụng ngôn ngữ đơn giản nhưng đúng ngữ pháp khi nói chuyện. Ví dụ: “Anh ta nhảy cao”, nhưng nếu nói “Anh ta nhảy thật cao trên tấm bạt lò xo đúng không?” thì đó có lẽ là câu quá dài.
- Nói chuyện theo phương pháp song song. Nói về những gì mà đứa trẻ đang làm.
 - Con đang di chuyển chiếc xe. Chiếc xe chạy nhanh quá!
 - Con đang bực mình. Nó lấy chiếc xe mất rồi.
- Tự nói: nói về những gì mà quý vị đang làm (hoặc những gì mà người khác đang làm).
 - Tôi nhặt sách lên. Tôi bỏ sách ra chỗ khác.
- Mở rộng những từ đứa trẻ nói ra bằng cách thêm một hoặc hai (nhưng không quá hai!) từ vào câu nói:
 - Đứa trẻ nói: Nhảy.
 - Quý vị nói: Nó nhảy.
- Tạm dừng, tạm dừng, tạm dừng. Có thể phải mất khá lâu để một đứa trẻ mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ nghĩ ra điều cần nói, cách nói điều đó và rồi nói ra điều đó. Trong các tình huống giao tiếp, hãy dành nhiều khoảng thời gian tạm dừng để đứa trẻ có cơ hội trả lời.
- Cung cấp nhiều biện pháp trợ giúp bằng hình ảnh trong các hoạt động. Ví dụ, trong giờ thủ công mỹ nghệ, hãy chuẩn bị sẵn một ví dụ về thành phẩm. Nếu có một loạt các hướng dẫn như “cắt, sau đó tô màu, sau đó dán”, hãy sắp xếp các bức ảnh về kéo, chì sáp và keo dính theo thứ tự từ trái sang phải trên bảng niêm yết.

- Giảm bớt tốc độ thực hiện các hoạt động và theo dõi xem đứa trẻ mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ vẫn có thể tham gia hay không-thường thì em sẽ ngừng tham gia khi không hiểu chuyện gì đang diễn ra.
- Nếu quý vị có học sinh ở các lứa tuổi khác nhau, quý vị có thể chỉ định một “người bạn” lớn tuổi hơn làm người giúp đỡ.
- Tất cả mọi người đều có kinh nghiệm đáng sợ về việc hoàn toàn không thể hiểu những gì một đứa trẻ đang truyền đạt. Quý vị có thể cố gắng yêu cầu đứa trẻ đó chỉ cho quý vị biết ý em muốn nói gì, hoặc xem những đứa trẻ khác có hiểu em muốn nói gì hay không. Trong tình huống xấu nhất, nếu quý vị không thể hiểu được em muốn nói gì, quý vị có thể nói “Cô xin lỗi, cô không biết là con muốn nói gì. Cô thực sự muốn nghe, vì vậy hãy thử lại sau một lúc nữa nhé” và sau đó hãy thử làm lại từ đầu.

Lưu ý:

Khuyến Khích Sự Giao Tiếp Giữa Trẻ Em Đồng Trang Lứa

Sự giao tiếp với bạn bè đồng trang lứa có thể gây bực mình cho cả hai bên. Đứa trẻ mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ có thể thấy mình đang giao tiếp với một đứa trẻ khác ít kiên nhẫn và thông cảm hơn nhiều so với người lớn. Một đứa trẻ phát triển bình thường có thể không hiểu đứa trẻ mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ, có thể phân vân không biết tại sao người bạn đó lại phải mất quá nhiều thời gian mới có thể trả lời được v.v... Rõ ràng là điều này có thể dẫn tới các xung đột và thậm chí cả việc chế nhạo! Đối với những trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ ở mức độ vừa phải tới nghiêm trọng, đó có thể là một trong những hoạt động gây bực mình nhất trong ngày. Sau đây là một số nguyên tắc tổng quát mà quý vị có thể áp dụng để giảm bớt các vấn đề này:

- Nhận biết được khi nào các xung đột có thể xảy ra và ngăn chặn trước khi xảy ra xung đột. Ví dụ, nếu có một số đồ chơi được rất nhiều em ưa thích, hãy chuẩn bị hơn một đồ chơi như thế cho các em.
- Nếu có thể được, hãy đặc biệt lưu ý tới những trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ trong giờ chơi tự do và ít theo kỷ luật hơn. Đây có thể là thời gian khó khăn nhất đối với các em này.
- Làm mẫu những cách giao tiếp thích hợp: “Đến lượt cô” hoặc “Cô có thể chơi cùng con không?”
- Sử dụng thẩm quyền của quý vị để thiết lập các yêu cầu tổng quát về việc chờ đến lượt.
- Cố gắng sử dụng phương thức nói song song-việc này có thể “truyền đạt lời nói” cho một đứa trẻ chậm phát triển về ngôn ngữ. Ví dụ, nếu hai đứa trẻ đang tranh giành một đồ chơi: “Oh-con bực mình hả. Con muốn chơi với chiếc xe tải. Có lẽ Tommy sẽ cùng chơi chiếc xe tải với con. Tommy, con có thể cùng chơi với bạn được không?”
- Qui định ngay từ đầu hành động chế nhạo là không thể chấp nhận được. Hãy nói về việc mỗi người đặc biệt đến mức nào và rằng trong lớp của quý vị, mỗi người đều phải được đối xử một cách tôn trọng (và sau đó giải thích cụ thể về những hành vi mà quý vị yêu cầu).

Lưu ý:

Hiểu và Đối Phó với Những Hành Vi Hư Liên Quan tới Bệnh Chậm Phát Triển về Ngôn Ngữ

Các hành vi hư có thể khiến mọi người bực mình. Nhiều nhân viên giữ trẻ cảm giác bất lực và không biết chắc cần phải làm gì để giảm bớt những hành vi này. Biện pháp hiệu quả nhất thường là nghĩ về lý do tại sao một đứa trẻ lại hành động như vậy-ở những trẻ em mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ có thể quý vị sẽ nhận thấy rằng việc này thường liên quan tới một hình thức giao tiếp nào đó. Một khi đã biết được lý do tại sao và khi nào hành vi đó xảy ra, quý vị sẽ dễ tránh được vấn đề đó hơn nhiều. Hãy nhớ rằng một đứa trẻ mắc bệnh chậm phát triển về ngôn ngữ có thể cảm thấy hoảng sợ và bực mình tới mức nào. Hãy thử đặt các câu hỏi sau đây:

1. Hành vi này xảy ra khi nào?
2. Chuyện gì đã xảy ra ngay trước khi đứa trẻ có hành vi đó?
3. Nhận biết sự nhất quán-hiện tượng này có thường xuyên xảy ra trong cùng một tình huống và cùng một giờ trong ngày v.v... hay không?

Sau đây là một số ví dụ mà quý vị có thể sử dụng để thực hành-nói chuyện với các đồng nghiệp của quý vị để biết thêm một số ví dụ.

- Một đứa trẻ thường có các hành vi hư vào cuối ngày trong khoảng một hoặc hai giờ trước khi cha mẹ tới đón có thể đã kiệt sức vì các hoạt động trong cả ngày nên không biết được lý do tại sao sự việc lại xảy ra hay nói năng rõ ràng với những người khác. Quý vị có thể làm gì để tránh tình trạng này và làm cho khoảng thời gian cuối ngày trở nên thoải mái hơn cho tất cả mọi người?
- Lưu ý tới một đứa trẻ thường xuyên có xung đột liên quan tới đấm đá thô bạo trong giờ chơi tự do. Tại sao việc này lại xảy ra? Quý vị có thể làm gì để giảm bớt các cuộc cãi lộn bằng tay chân này?
- Còn một đứa trẻ thích chơi một mình và từ chối những lời đề nghị của bất kỳ đứa trẻ nào khác thì sao?

Lưu ý:

Các Nguồn Trợ Giúp Thêm

Sách:

Apel, K. & Masterson, J. (2001). Beyond Baby Talk: From Sounds to Sentences-A Parent's Complete Guide to Language Development. Prima Publishing.

Manolson, Ayala (1992). It Takes Two To Talk: A Parent's Guide to Helping Children Communicate. Hanen Centre.

Weitsman, Elaine & Weist, A. (1992). Learning language and loving it: A Guide to Promoting Children's Social and Language Development in Early Childhood Settings. Hanen Centre.

Hamaguchi, Patricia. (1995). Childhood Speech, Language & Listening Problems: What Every Parent Should Know. John Wiley & Sons.

Các Tổ Chức:

Hiệp Hội Thính Giác-Ngôn Ngữ-Phát Ngôn Hoa Kỳ (American Speech-Language-Hearing Association) (www.asha.org; 1-800-638-8255)

Cung cấp các tờ thông tin về phát triển giao tiếp và các chứng bệnh liên quan tới giao tiếp cũng như thông tin về việc tìm một chuyên gia nghiên cứu bệnh về ngôn ngữ-phát ngôn được chứng nhận hành nghề trong phạm vi toàn quốc

Hiệp Hội Thính Giác-Ngôn Ngữ-Phát Ngôn Oregon (Oregon Speech-Language-Hearing Association)

Nguồn giới thiệu chuyên gia nghiên cứu bệnh về ngôn ngữ-phát ngôn có giấy phép hành nghề của tiểu bang và có giấy chứng nhận hành nghề trên toàn quốc

Hiệp Hội Thính Giác-Ngôn Ngữ-Phát Ngôn Tiểu Bang Washington (Washington Speech-Language-Hearing Association)

Nguồn giới thiệu cho chuyên gia nghiên cứu bệnh về ngôn ngữ-phát ngôn có giấy phép hành nghề do tiểu bang cấp và có giấy chứng nhận trên toàn quốc

Các trang mạng điện toán:

Viện Nghiên Cứu Quốc Gia về Bệnh Điếc và Các Chứng Bệnh Giao Tiếp Khác (National Institute on Deafness and Other Communication Disorders) (www.nidcd.nih.gov)

NICHCY (www.nichcy.org)

KidsHealth (www.kidshealth.org)

